

ТОРИНО: 16-О ИЗДАНИЕ НА ФЕСТИВАЛА
НА СЪЮЗА НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ТЕАТРИ
НИКОЛАЙ ЙОРДАНОВ

През 1990 г. по инициатива на Джорджо Стрелер се създава Съюзът на европейските театри. Сред неговите членове са „Пиколо театро“ – Милано, Италия, Кралският граматичен театър на Швеция, Кралският Шекспиров театър на Великобритания, Театър „Булангра“ – Румъния, „Малий театър“ – Петербург, Русия, „Стари театър“ – Краков, Полша, Националният театър на Финландия, „Югословенско грамско позорище“ – Сърбия, „Шаушпилфранкфурт“ – Германия, както и други театрални центрове, превърнали се в емблеми на европейската театрална традиция. Български театър все още не членува в тази компания и причините за това могат да се търсят както във все още

сравнително затворената ни театрална система, така и може би в липсата на достатъчно представителна театрална институция, която да има художествения, финансовия и организационния капацитет за подобно членство.

А капацитет наистина е необходим, защото от 1992 г. ежегодно съюзът организира голям фестивал, като всеки един от членовете му поема последователно ролята на домакин. Обикновено фестивалите се провеждат през есента и траят около месец и половина. Това предполага спокоен фестивален ритъм; всеки спектакъл се показва по няколко пъти и има достатъчно време да отекне в публичното пространство. Около спектак-

лите има интересни съпътстващи прояви като ателиета, лекции, дискусии и изложби, фокусирани върху определени теми, тенденции или творци.

16-ото поредно издание на фестивала през 2007 година се проведе от 25 октомври до 31 декември в Торино, Италия, а негов домачин беше „Фондационен дел театро стабиле ди Торино“. То бе посветено на Джорджо Стрелер във връзка с 10-годишнината от смъртта му и 60-годишнината от основаването на неговия „Пиколо“ театър. В съпътстваща програма имаше и възпоменание за един друг голям режисьор, напуснал ни завинаги през 2007 – Ингмар Бергман.

От богатата фестивална програма успях да гледам няколко спектакъла – някои от тях силно ме впечатлиха, други успяха да разрушат митовете, които си бях създавал за създателите им, още преди да видя техни постановки.

Ще започна с разочарованията. Запознах се лично с Роже Планшон, за когото бях слушал от по-възрастните си български колеги легенди за времето, когато е гостувал в България. Той показва собствен текст-адаптация „Един в Колон през 2007“, която сам беше режисирал и сам изпълняваше главната роля. Следвайки античната традиция високата трагедия да се съпътства от сатирна грама (игра), Планшон създава една

сатира на съвременното общество, изпълнено със стоки и информация, но изпразнено от духовност. Този ход, сам по себе си не особено оригинален, е съпътстван от пародийна актьорска игра и условно-бутафорна сценография. Разбира се, Роже Планшон е вече 76-годишен и е малко тъжно, когато гледаш за първи път на сцена една звезда в нейния залез.

„Крал Лир“ на Лев Догин в „Малий театър“ е една от превъзрасяните от руската критика постановки през последните години. Спектакълът наистина е добър, достоен за най-реномираните театрални фестивали по света. Политическата трагедия на Шекспир в режисьорската интерпретация е превърната в интимна, семейна грама. Акцентът е паднал върху характеристиките, борещи се за собственото си аз в един хаотичен свят. Въпреки силните визуални решения и

„Крал Лир“ – Шекспир, реж. Л. Догин, „Малий театър“, Петербург, Русия, 2006

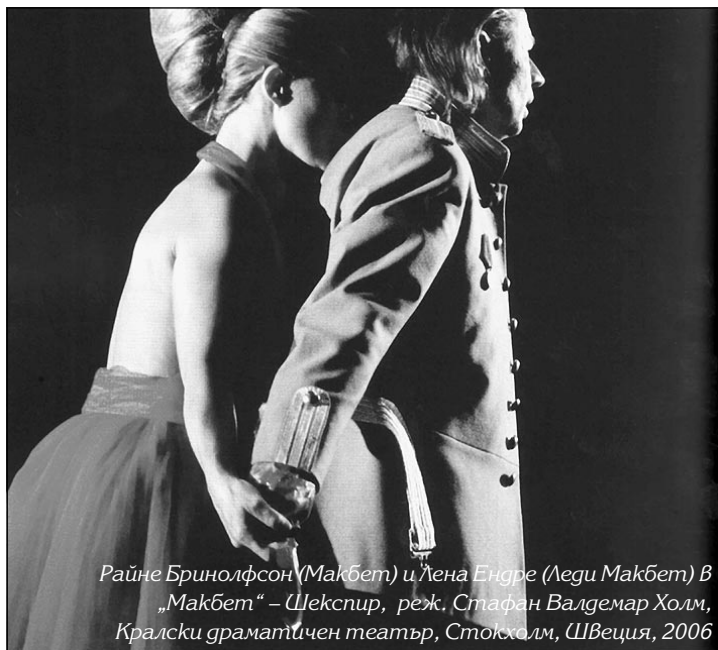
ПО СЦЕНИТЕ НА ДРУГИТЕ

Въпреки Брехтовите интермедии с песничките на шута, актьорската игра като цяло следваше традициите на силната руска психологическа школа. И все пак имаше нещо в този спектакъл, което остави у мен усещане за известна непълнота на театралното преживяване – може би тази концептуалност на режисьорската свърхинтерпретация, може би прекалено рутинното поведение на актьорите, превъплътими се в ролите на своите персонажи. Усетих, по-скоро с кожата си, отколкото със съзнанието, недостатъчността на психологизма в театъра, когато той е подсилен от визуалната мощ на постановъчните решения, но не достига прецизност в хореографията на движението и темпоритъма на действието. Егун спектакъл, в който видях интересно мислене и висок професионализъм, но и достатъчно „празни“ моменти в неговото про-

тичане. Естествено, давам си сметка, че на фестивал (различно сценично пространство, чужда публика и т. н.) не всичко минава, както е замислено...

Между останалите спектакли от фестивалната програма се открояваше мощният и ярък постановъчен стил на Стафан Валдемар Холм в „Макбет“ по Шекспир, продукция на Кралския драматичен театър в Стокхолм (на който той в момента е и директор). Холм е театрален и оперен режисьор, поставящ не само в Швеция, но и в други страни по света – от Чили до Германия. Мога да характеризирам неговия стил като добър микс между театъра на преживяването (дълбоко в душата на персонажа, а не на повърхността на емоциите) и театъра на показването (Брехт говореше за *гестус на показването*), изпълнен със сюрреалистична образност. Интересно беше развитието на образа на Макбет (в изпълнението

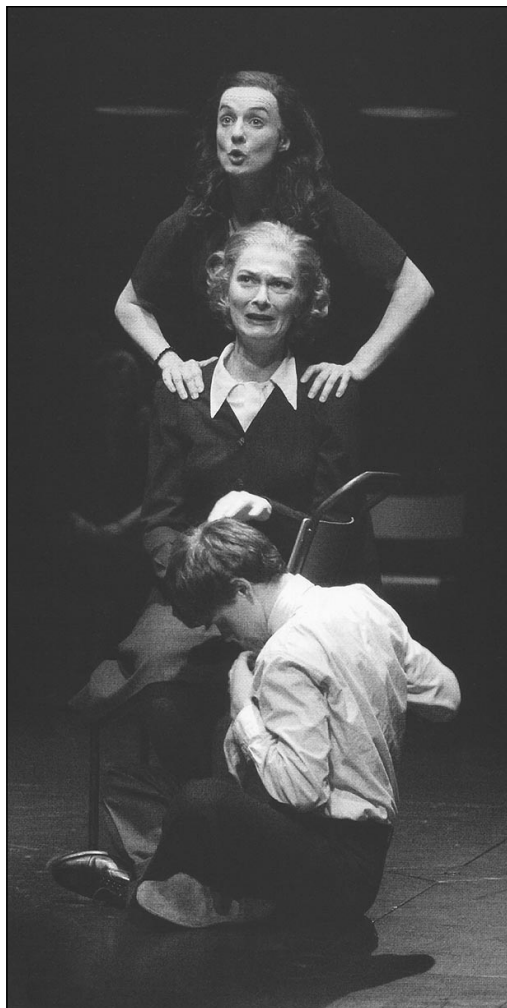
на Райне Бринолфсон) – от една обикновена мижитурка, карьерист и подлец той се превръща в жесток и властен господар, пред когото всички треперят. Познат мотив, стар колкото и човешката история, но изпълнен с актуална рефлексивност, съчетан с Брехтово отчуждаване от мрачната средновековна история чрез пресъздаване на съвременни политически сцени и чувствени вокални изпълнения на нарочно

Райне Бринолфсон (Макбет) и Лена Ендре (Леди Макбет) в „Макбет“ – Шекспир, реж. Стафан Валдемар Холм, Кралски драматичен театър, Стокхолм, Швеция, 2006

Въведената във фабулата певица, различаваща полудяващия Макбет. Много силен спектакъл, още помня труповете на убитите Войници, с които започва представлението; напластеното с ярки бои голо тяло на Леги Макбет, подобно на колаж чрез бодупейнтинг; почтително насядалите около кръглата маса придворни, достолепни и елегантни, но готови всеки момент да извършат предателство... Представлението продължава близо три часа и половина. Подчертавам това, защото под влияние от динамиката на медиите, ние май забравихме, че за разгръщането на една човешка метаморфоза наистина е необходимо сценично време.

Но най-впечатляващият за мен спектакъл беше „Андромаха“ от Жан Расин в постановка на прочутия Деклан Донелан в театър „Буф дю нор“ – Париж. Българските зрители помнят неговото гостуване с основаната от него и сценографа Ник Ормерод трупа Cheek by Jowl. А през 1998 г. имах възможността да гледам на фестивала в Авиньон друга една знаменита негова постановка по емблематичен текст на френския класицизъм – „Сид“ на Корней. Запазил съм сходни спомени от постановките на Д. Донелан – ерудиран прочит на текста, изчистена сцена, геометричен мизансцен, силно актьорско присъствие, концентрирано върху вътрешния живот на персонажа, кулминаращо в екстатични жестове, и една необикновена лекота и динамика, с които се движат сценичното действие. Расиновата „Андромаха“ е поставена точно по този начин и звучи като някакво откровение върху този текст, из-

„Андромаха“ – Расин, реж. Деклан Донелан, театър „Буф дю нор“, Париж, Франция, 2007

ваден от нафталина на класиката. Тук, за разлика от „Крал Лир“ на Дюдин или „Макбет“ на Холм, режисьорът не натрапва своя авторска свръхинтерпретация на текста. Просто е оставил страстите, които движат Расиновите персонажи, да бушуват с пълна сила, но е намерил тяхната адекватна съвременна експресия. Трудно е да се йерархизират отделните актьорски изпълнения – без-

спорно е събран един много талантлив състав. Нека да посоча все пак основните изпълнители: Пир (Кристоф Грегоар), Андромаха (Камил Кайол), Орест (Ксавие Боафие). Всички актьори успяват да изградят дълбоко-драматичен вътрешен живот у своите персонажи, като тяхното физическо поведение (пози, жестикулации, мимика) е силно стилизирано и стриктно подчинено на железните постановъчни решения. Класицистична овладяност на тялото и екстатичен душевен живот – това съчетание виртуозно гемонстрира Деклан Донелан в „Андромаха“.

Между много силните спектакли, разбира се, ще посоча и „Перси“ от Есхил в познатата ни със Софийското си турне постановка на Димитър Гочев на „Дойчес театер“ – Берлин. Театър, който въздейства чрез експресията на словото; не всички зрители са готови да го възприемат, но тези, които успеят да се понесат от вихрите на неговата енергия, усещат дискретния чар на привидната му статика. Още една роля, в която

Самуел Финци доказва своя огромен актьорски потенциал.

Съжалявам, че не успях да видя „Медия“ на Еврипид под режисурата на Урс Тролер на „Шаушпилфранкфурт“; „Дългият петък“ на Аграс Вуски, постановка на Габор Томпа в унгарския театър на Клуж, Румъния; „Досие: Ефигения“ по Еврипид с режисьор Ели Малка на „Фондационе дел театро стабиле ди Торино“; „Ветрилото“ на Голдони, постановка на Лука Ронкони на „Пиколо театро“ – Милано... Но на подобен продължителен фестивален маратон не всичко е възможно да се гледа, освен, разбира се, ако не си „торинезе“.

Тази първа среща с фестивала на Съюза на европейските театри остави у мен впечатлението, че институционалният театър днес в своите най-добри проявления не е емблема на конвенционален сценичен език, а може да бъде място, където креативно се срещат школуван професионализъм и новаторски търсения, или традиция и индивидуален талант (както беше казал навремето един голям поет).